

Creative Commons: gereedschap voor de remixcultuur

Wat ook gezegd mag worden over individualisering en verharding in de maatschappij, in onze samenleving is een deelcultuur in opkomst. Via internet wordt digitale content (muziek, tekst, foto, video) naar hartenlust uitgewisseld, bewerkt en verspreid. Maar meestal mag dat eigenlijk niet vanwege het auteursrecht. Creative Commons biedt uitkomst.

Vijftien jaar geleden moest je soms weken wachten op een boek dat je via de boekhandel bestelde. Moest je met een eigen roman eerst door de selectie van een uitgever komen. Ging er bij het kopiëren van muziek altijd kwaliteit verloren. Werden encyclopedieën samengesteld door selecte teams van experts. Hoe sterk is de wereld in die korte tijd veranderd!

Remixcultuur

Met het internet en digitale technologie is de hele wereld doorzoekbaar en in hoge mate ook vindbaar geworden. Het maakt niet uit of het nu gaat om de negentiende eeuwse roman Moby Dick, die door Google is ingescand en beschikbaar wordt gemaakt, of om de nieuwste kaskraker uit Hollywood. Wie op internet een beetje de weg weet, vindt wat hij zoekt. Internet maakt het kinderlijk eenvoudig om materiaal in bezit te krijgen, het te bewerken, te kopiëren, en weer verder te distribueren. En dat gebeurt dan ook volop. Per minuut wordt 15 uur aan nieuw videomateriaal toegevoegd op YouTube. Tienduizenden mensen werken mee aan de inmiddels 12 miljoen artikelen op Wikipedia. Per maand voegen gebruikers aan 3 miljoen foto's locatiegegevens toe op Flickr.com. Honderden softwarepakketten worden gebouwd door 'communities' van vrijwilligers. Productie, hergebruik, en verrijking van digitale content gebeuren in ongekende hoeveelheid en in een steeds hoger tempo. Er is met recht sprake van een 'remixcultuur' waarin er niet slechts 'kennis wordt genomen' van bestaande content, maar waarin mensen elkaars creaties ook actief gebruiken.

Hordelopen met het auteursrecht

De opkomst van de remixcultuur gaat gelijk op met de ontwikkeling van de technologie. Dat geldt echter niet voor de wetgeving. In Nederland geldt een auteurswet die in 1912 is opgesteld, en sindsdien alleen op onderdelen is aangepast. De essentie van de wet is dat creatieve, originele werken automatisch auteursrechtelijke bescherming genieten. Auteursrecht hoeft nergens geregistreerd te worden en het is zelfs niet verplicht om het welbekende ©-teken te gebruiken. De rechten om het werk openbaar te maken en te verveelvoudigen komen exclusief aan de

maker van het werk toe. Daarbij moeten openbaar maken en verveelvoudigen worden opgevat als verzameltermen, waar bijna elke denkbare handeling onder valt. Niet slechts het uitgeven een boek of het persen van muziekalbums, maar ook het fotograferen van een hedendaags schilderij of het draaien van liedjes op de radio in een openbare gelegenheid.

Dat wil niet zeggen dat het auteursrecht 'slecht' is. Het probleem is alleen dat iemand die een creatief werk wil gebruiken, voor elke vorm van gebruik expliciet toestemming moet hebben van de rechthebbende. In het zakelijke verkeer tussen uitgevers, schrijvers, distributeurs of platenmaatschappijen is dat over het algemeen een werkbare situatie. Dat is het ook als de rechthebbende en de gebruiker elkaar (goed) kennen.

Op een schets op een blanco bierviltje kan al auteursrecht rusten

Maar op internet, waar creatieve werken vaak zonder hun maker rondzwerven, werkt dat restrictieve regime veel minder goed. Als iedereen op internet zich vanaf nu strikt aan de regels zou gaan houden, zou een groot deel van de circulerende content direct 'op slot' gaan. Om de horde van het auteursrecht voor de remixcultuur te nemen, werd in de Verenigde Staten in 2001 Creative Commons opgericht.

Creative Commons

Creative Commons heeft een set van gelijknamige licenties ontwikkeld, die speciaal ontwikkeld zijn voor auteurs die aan gebruikers van hun werk bepaalde gebruiksvrijheden willen geven. Het is dan niet nodig om telkens toestemming te vragen. Eigenlijk gaat het om een verschuiving van 'alle rechten voorbehouden' naar 'sommige rechten voorbehouden'. De licenties leggen op een eenvoudige manier uit welke gebruiksrechten de gebruiker krijgt en wat de bijhorende voorwaarden zijn. De licen-

ties spelen zo in op de groeiende wens onder auteursrechthebbenden om creatieve werken via het internet met anderen te kunnen delen.

Zes licenties

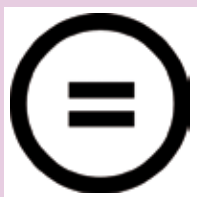
Momenteel zijn er zes licenties, die voor iedereen gratis te gebruiken zijn en die internationaal geldig zijn én bekendheid genieten. De zes licenties zijn opgebouwd uit een viertal bouwsteentjes. Die worden hieronder kort toegelicht. Het uitgangspunt is telkens dat een gebruiker het betreffende werk mag openbaar maken en verveelvoudigen mits...

...de naam van de maker bij het werk wordt vermeld. 'Naamsvermelding' heet die voorwaarde;

..het werk niet voor commerciële doeleinden wordt gebruikt. 'NietCommercieel' heet de voorwaarde die direct of indirect geldelijk gewin uit het gebruik van het werk verbiedt.

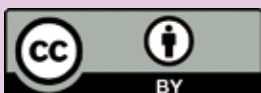

...het werk niet wordt aangepast maar in de originele staat wordt verspreid. 'GeenAfgeleideWerken' is het label dat daarbij gebruikt wordt.

..eventuele nieuwe werken, die op basis van het oorspronkelijke werk worden gecreëerd onder dezelfde Creative Commonslicentie worden openbaar gemaakt. 'GelijkDelen' kan gelden als niet wordt gekozen voor een restrictie op het maken van afgeleid werk, maar de maker wil voorkomen dat een afgeleid werk bijvoorbeeld weer onder 'alle rechten voorbehouden' wordt gepubliceerd.

De zes licenties die op basis van deze bouwstenen kunnen worden gebouwd, zijn (van meest vrij naar minst vrij):

Het werk kan worden gekopieerd, veranderd, verspreid en vertoond, onder de enkele voorwaarde dat de naam van de maker wordt vermeld.

Dezelfde rechten als de Naamsvermeldinglicentie, met de toevoeging dat elke nieuwe creatie onder dezelfde licentie wordt aangeboden.

Anderen mogen het werk gebruiken en veranderen zolang ze dit niet-commercieel doen en onder vermelding van de maker.

Het werk mag worden verspreid, commercieel en niet-commercieel, mits in de originele staat en met vermelding van de naam van de maker.

Anderen mogen het werk gebruiken en veranderen, maar slechts niet-commercieel, onder vermelding van de naam van de maker en onder de voorwaarde dat elke nieuwe creatie onder dezelfde licentie wordt aangeboden.

Anderen mogen het werk verspreiden (niet veranderen), zolang ze dit niet-commercieel doen en onder vermelding van de naam van de maker.

Digitaal lesmateriaal

Wereldwijd zijn inmiddels miljoenen creatieve werken onder Creative Commonslicentie uitgegeven. Grote verzamelplaatsen zijn bijvoorbeeld www.flickr.com/creativecommons (foto's), www.simuze.nl (muziek) en www.opener.ou.nl (lesmateriaal hoger onderwijs). Het laatste voorbeeld mag nauwelijks verbazing wekken. Creative Commonslicenties kunnen juist voor het onderwijs uitkomst bieden bij het ontwikkelen, verspreiden en up-to-date houden van digitaal lesmateriaal. Daarbij kan gebruik worden gemaakt van de steeds verder uitdijende voorraad aan digitale 'ruwe' content op het web die onder Creative Commonslicentie beschikbaar is, maar ook van content die docenten en leerlingen zelf produceren. De remixcultuur start immers al op school.

Martijn Arnoldus, Open Contentspecialist, Creative Commons Nederland/Stichting Nederland Kennisland, ma@kl.nl. Informatie: www.creativecommons.nl